

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

admodum in hujus operis prafatione dixi; sed Pontifices quoque necessitatem hujus concordia conceptis verbis professi sunt. Consensus Christi amantium Imperatorum & piorum Pontificum, inquit Gregorius II. ad Leonem Isaurum, est vis una, quando cum pace & caritate res administrantur. Eodem seculo Orientis Patriarcha in synodica epistola ad Tarasium missa, quae inserta est Actis Septimae Synodi, recitatâ Iustiniani sententiâ, suffragium illi quoque suum conferunt, in sacerdotio Imperij sanctificationem & instaurationem, in Imperio autem sacerdotij robor & firmamentum constituta esse profitentes. Sed praestat è Leonis Augusti Ecloga anno DCCXXXVIII. apud Græcos edita hanc concordia necessitatem, brevier quidem sed eleganter expressam, addicere, Tit. III. Cum Republica ex partibus suis & membris proportione quadam ad hominem constituta sit, maxime ejus & in primis necessarie partes sunt Princeps & Patriarcha. Quapropter & subditorum quies, & felicitas tam animae quam corporis, consistit in consensione & concordia Imperij cum summo Sacerdotio. Τὸς πολιτείας ἐκ μερῶν ἡ μορίων ἀναλόγως τῷ ἀσθενεῖ σώματι, τὰ μέγιστα ἔστω ἀναγκαστικὰ μέρη, Βασιλεὺς ἔστι ἡ Πατριάρχης. διὸ ἔν τῃ ἑνώσει, ἔστω καὶ ἡ ἑνωσις ἐπιπένη, ἡ ὁμοθυμία, βασιλείας ἔστι, ἡ δεξιοσύνης ἐκ πᾶσιν ὁμοφροσύνη ἡ Συμφωνία.

Non pigebit ad eandem concordiam commendandam aliqua transcribere è Damiano auctore Disputationis Advocati Regij & Defensoris Ecclesiae Romanae, quae felicibus auspiciis habita est praesente Henrico IV. Rege Germaniae anno M L X I I. ubi damnato Cadaloo pseudopontifice, Alexandri II. electio est confirmata: Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aule Consiliarij, hinc sedis apostolicae comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum (seu Gallicum) simul confederetur Imperium: quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloom nuper factum est, rescindatur; sicque mundi vertices in perpetua caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; & quatenus ab uno Mediatore Dei & hominum hac duo, regnum scilicet & sacerdotium, diviso sunt conflata mysterio, ita sublimes ista duo persona tanta sibi met unanimitate jungantur, ut Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniantur in Rege; salvo scilicet pro suo privilegio Pape, quod nemo praeter eum usurpare permittitur. Hanc consensionem necessariam docuit aliquot annis postea Grego-

rius VII. qui duobus oculis ambarum potestatum confortium eleganter comparavit. Nec defuerunt Galli nostri huic officio promovendae concordiae, & impedimentis amolendis quae ex mutua suspitione aliquando suboriebantur. Hinc extant praecleara Arnulfi Lexovienfis Episcopi verba: Dignitas ecclesiastica regiam provehit potius quam adimit dignitatem, & regalis dignitas ecclesiasticam conservare potius consuevit quam tollere libertatem. Etenim quasi quibusdam sibi invicem complexibus dignitas ecclesiastica & regalis occurrunt; cum nec Reges salutem sine Ecclesia, nec Ecclesia pacem sine protectione regia consequatur. Bernardus quoque in eandem sententiam: Non veniat anima mea in consilium eorum qui dicunt vel Imperio pacem & libertatem Ecclesiarum, vel Ecclesiis prosperitatem & exaltationem Imperij nocituram. Non enim utriusque institutor Deus in destructionem ea connexuit, sed in edificationem. Non omitenda est adnotatio auctoris anonymi, qui scripsit anno M C C C C V I. se à Gallo quodam summae dignitatis viro accepisse, concordiam regni cum Romana Ecclesia diligentissime foveri apud Gallos, & ad illa officia filios à patribus erudiri hoc rythmico proverbio:

Mariage est de bon devis
De l'Eglise & des Fleurs de lis.
Quand l'un de l'autre partira,
Chacun d'eux si s'en sentira.

C A P V T X I I I.

Synopsis.

I. Agitur de Chorepiscopis, ut sciatur staus quaestioni proposita Leoni III. à Carolo M. & Ecclesia Gallicana. Chorepiscopis validas esse ordinationes à se peractas contententibus; Episcopis autem, esse vitiosas. Chorepiscopatus in Clero recensitus, & Presbyterio praelatus à Conciliis.

II. Chorepiscopi non obtinebant episcopatus apicem, è Conciliis Neocesariensi, Antiocheno, Regensi, & Leonis I. Papa epistolae, qua est genuina, & Synodo Hispalensi.

III. Huic sententiae opponuntur prima verba canonis Antiocheni. Vt solvatur difficultas, distinguitur chorepiscopatus à Chorepiscopo. Chorepiscopatus est ministerium quod conferri potest Presbytero vel Episcopo, ut administret Ecclesias vicarias parocchia episcopalis. Sub Episcopo erant Presbyteri civitatis, qui sacramenta erogabant in civitate. Idem munus exercebant in pagis Presbyteri vicarij.

IV. Praeter Presbyteros, Episcopus habebat aliquot ministros, Chorepiscopum, Archipresbyterum, & Archidiaconum. Chorepiscopus vices gerit Episcopi in disponendis Ecclesiis vicariis. Concilium Antiochenum tribuit administrationem Ecclesiarum Chorepiscopis. Origo hujus nominis. Vicarij Episcoporum dicti ratione muneris, non ratione nominis.

N

Greg. II. in ep. ad Leonem Isaurum. Consensus Christi amantium Imperatorum & piorum Pontificum, inquit Gregorius II. ad Leonem Isaurum, est vis una, quando cum pace & caritate res administrantur.

Ecloga Leonis & Caroli. Tit. III. s. I.

Dilectissimo Advoc. Reg. & Defensori Ecc. Rom. in Concilio Olibolenti.

Greg. VII. l. I. deus in Praefatione.

Arnulfus Lexov. ep. 51.

Bernardus ep. 243.

E MS. Cod. Diaconum de Hierarchia subcalisti l. 4. c. 11. Quodam sicut egerit dicitur deus Francia semel mihi post eum confessionem aperuit inter dictos Dominos Francos esse unum secretum proverbium, quod patres dicunt filios vulgari Gallico, sc.

apud Ferrandum, & in Capitularibus, & in Canonibus Arabicis.

V. Chorepiscopus conferbatur cum presbyteratu. Aliquando concedebatur Episcopo vacanti. Vt in canone Nicano, conceditur Episcopo Novatiano redeuntis ad communionem Ecclesie. Poterat etiam conferri ceteris Episcopis vacantibus. Tunc Chorepiscopus, ob priorem ordinationem, erat Episcopus. Germana sententia priorum verborum canonis Antiocheni, quae sunt exceptio regulae. Non omnis Episcopus vacans est Chorepiscopus; sed is cui delatum est illud ministerium.

VI. Describuntur munia Chorepiscopi. De administratione dictum superius. Subdiaconos & inferioris gradus Clericos ordinabat. Id faciendum consulto Episcopo docet Basilius, juxta canones. Quod intelligendum est de Synodo Laodicensi, quae secunda est mentionem facit. Idem erant cum Chorepiscopis. Explicatus Zonaras. Periodeute in Concilio Chalcedonensi.

I. NON alienum erit ab instituto, de Chorepiscopis breviter agere, & dubitandi causas quae synodos Galliae adeo suspensas tenuerunt, decretique à Leone lati rationes discutere; praesertim cum antiqui canones, qui majores nostros adeo molestè habuerunt, variis eruditorum interpretationibus etiam hodie torqueantur. Integrum sibi esse Chorepiscopi existimabant episcopali munere in omnibus fungi, quod in canone decimo Synodi Antiochenae manus impositionem Episcoporum percepisse, & ut Episcopi consecrati fuisset dicantur, eisque discretis verbis Subdiaconorum & gradus inferioris Clericorum ordinatio permessa sit, & subjectarum sibi Ecclesiarum gubernatio & cura commissa. Etsi autem eodem canone, & Ancyrano, vetita fuerit Chorepiscopis Presbyterorum & Diaconorum ordinatio; attamen non videtur omnino prohiberi, sed tantum si tentata fuerit sine Episcopo, ut loquitur Concilium Antiochenum; id est, absque ejus mandato, ut illi interpretabatur. Deinde illa ordinatio non rescinditur ut vitiosa, sed poena dejectionis indicitur Chorepiscopo. quae poena desuetudine aboleverat tempore Caroli Magni. Contra verò reponerent Episcopi, eodem canone Antiocheno, Chorepiscopi ordinationem, civitatis Episcopopo tributam, ideòque Chorepiscopum inter Episcopos recensendum non esse; qui à tribus Episcopis ordinari debent ex praescripto Nicanae Synodi. Addebant ex Concilio Sardicensi, & Laodicensi, Episcopos in civitatibus tantum instituendos esse, non autem in vicis & pagis, ut Chorepiscopos, quos inde villanos Episcopos Capitularia vocant; ut ex adverso, veros & legitimos Episcopos, regularium, cathedralium, & canonicè ordinatorum

Episcoporum nomine significant. Haec sunt verba Capitularis: Nam Episcopi non erant; quia nec ad quandam civitatis episcopalem sedem titulati erant, nec canonicè à tribus Episcopis ordinati. Expendenda est canonum Synodi Ancyranae, Neocæsariensis, & Antiochenae sententia, ut Chorepiscoporum munus intelligatur. Sanè frequentes in Oriente fuisse Chorepiscopos è subscriptionibus Concilij Nicani colligitur; ubi inter Episcopos duo Chorepiscopi provinciae Cælesyriae, unus provinciae Ciliciae, quinque provinciae Cappadociae, quinque provinciae Isauriae, & duo provinciae Bithyniae subscribunt, vices suorum Episcoporum agentes, ut mihi quidem videtur. Subscripsit etiam Ephesino Concilio Cæsarius Chorepiscopus Cappadociae. Eorum gradus à veteribus probatus est, cum octavo canone Nicanae Synodi chorepiscopatus, aequè ac presbyterium, in Clero recensetur, & in Synodo Neocæsariensi Chorepiscopi inter Ecclesiae comministros numerentur, eorumque munia Synodis Ancyrana & Antiochena praescripta sint. Superiore dignitatis gradum praeter ceteris Presbyteris, non solum ruris, sed etiam civitatis, obtinuisse, unicè docet laudatus canon Nicanae Synodi, & secundus Concilij Chalcedonensis, si ordinem scripturae sequi velimus.

II. Ceterum episcopatus apicem non obtinebant, ut docet apertissimè Concilium Neocæsariense; quod ad similitudinem septuaginta discipulorum institutos fuisse Chorepiscopos adnotavit, ut hoc discrimine eos ab Episcopis separaret, qui Apostolis successerunt. Cui addenda sunt verba ultima canonis Antiocheni, quae Chorepiscopum ab Episcopo civitatis ordinandum praecipiant: *Chorepiscopum vero, civitatis Episcopus ordinet, cui ille subjectus est.* Quare cum canone quarto Nicanae Synodi ceterisque canonibus antiquis constet ordinationem Episcopi ab omnibus vel saltem à tribus provinciae Episcopis celebrari debere, planum est ordinationem Chorepiscopi à civitatis Episcopo peractam non tribuere consecrato dignitatem episcopatus. Vnde rectè Leo I. Galliarum & Germaniarum Episcopis rescripsit, Chorepiscopos eosdem esse secundum canones cum Presbyteris, & pontificatus apicem non habere. Cujus epistolae verba à Synodo Hispalensi post ducentos annos transcripta sunt: quamvis emunctae naris hominibus Leonis epistola è verbis Hispalensis Synodi confarscinata videatur. Quam sententiam sequi non possum, quia ultimà

Capit. l. 7. c. 187.

Can. viii. Nic. Syn. Prohibet Chorepiscopos aut Presbyteros laicos. Syn. Neocaes. Can. 11. Syn. Chalced. Canon. viii. Episcopi, qui in civitate sunt, presbyteros, qui in vicis sunt, ordinent.

Syn. Neocaes. de.

Conc. Am. c. x. de presbytero, qui in vicis est, non debet ordinari, nisi a civitate Episcopo. Nic. Syn. c. 4. Antioch. c. 1. Carthag. c. 2.

Leo I. in m. ad Episc. Gall. & Germ.

Concil. Hispal. c. 7. Chorepiscopi vel Presbyteri designati, qui in vicis sunt, non debent ordinari, nisi a civitate Episcopo.

clausulâ canonis ex auctoritate apostolica se illa defuisse synodus testatur; Leonis scriptum significando. Deinde Synodus Regensis, postquam irritam ordinationis speciem à duobus temerè convenientibus Episcopis circa Armentarium esse declarasset, in una Ecclesia Chorepiscopum institui permittit. Vbi chorepiscopatus conceditur ei qui nunquam fuit Episcopus.

III. Sed ejusdem canonis Antiocheni prima verba opponuntur, quæ secundum Dionysij Exigui interpretationem Chorepiscopis ordinationem episcopalem tribuunt. Græca enim illa, ἐκ χορηγίας εἰς Ἐπισκόπων ἐπιδικαίοντες, his verbis sincerè reddidit, quamvis manus impositionem Episcoporum acceperint; Et vice glossæ addidit, Et ne Episcopi consecrati sint. Hæc sunt verba quæ synodos Gallicanas olim in varias sententias distaxerunt, quæque viris eruditissimis hodie persuaserunt chorepiscopatu adjunctam olim fuisse episcopalem ordinationem. Attamen hæc controversia facili negotio componi posse videtur, si chorepiscopatum distinguamus ab eo cui collatum est illud ministerium. Itaque hæc erit certissima regula, chorepiscopatum esse ministerium cui Presbyteri & aliquando etiam Episcopi admoventur. Chorepiscopus enim est ministerium ad levandam Episcopi sollicitudinem in pagis & vicis parœciæ sive diœceseos episcopalis. Presbyterium verò est ordo qui manuum impositione confertur ad conficienda & dispensanda sacramenta; quemadmodum episcopatus ordinis potestate confertur, adjuncta administratione parœciæ. Porrò cùm civitatis nomen cui præest Episcopus, agrum omnem seu regionem complectatur quæ in laterculo Imperij illi civitati contribui solet, quæ per castella, oppida, vicos, & possessiones sparsa, in antiquis canonibus παραποιχία dicitur; Episcopus quidem curam universæ parœciæ gerit, sed ita ut sollicitudinem suam inter plures dividat. Quare præter Presbyteros civitatis, qui matri Ecclesiæ operam suam navant in sacrificiis peragendis, sacramentis erogandis, fundendis precibus, homiliis recitandis, ceterisque hujusmodi sacris ministeriis, per vicos ordinat Presbyteros ad eadem munia in vicinis Ecclesiis exercenda; quò se conferunt possessores ex rusticanis parœciis, ut verbis Synodi Chalcedonenfis utar. Parœciæ enim vocabulum nunc universam Episcopi diœcesim significat, nunc villas seu rusticas vicorum appendices, ubi possessores & rustici agros exercent. Olim autem in oppidis tantum, aut vicis, Presbyteri institui erant, qui inde

χορηγοί dicuntur, id est, ἐκ τῶν χωρίοις seu vicis ordinati; quos rectè Grentianus Herverus Vicanos reddidit, Dionysius Presbyteros vicis, & alibi Presbyteros qui sunt in agris; Martinus Bracarensis Forasticos Presbyteros reddidit. Ea enim tempestate Ecclesiæ in vicis constructæ erant; in villis autem & possessionibus, Oratoria tantum privata de consensu Episcoporum excitabantur, orationis causa, non autem ad celebrandam liturgiam, quod à canonibus & à Iustiniano vetitum erat, ut pluribus alibi dicitur.

IV. Sed præter Presbyteros, aliquot etiam ministros muneris sui habebat Episcopus, in iis scilicet quæ administrationem respiciebant. Præcipui erant Chorepiscopus, Archidiaconus, & Archipresbyter; quibus addi possunt Oeconomus, & Defensor. Non est hujus instituti officia Ecclesiæ Orientalium & Occidentalium expendere. Satis erit id unum observasse, chorepiscopatum inter officia recenferi, ut archidiaconatum, & archipresbyteratum; quemadmodum rectè adnotavit Concilium

Aquisgranense anno octingentesimo trigesimo sexto. Presbyteri & Diaconi gradus sunt in Ecclesia, & ad sacramentum ordinis pertinent. Sed archidiaconatus completur ministerium adjunctum gradui, ut archipresbyteratus ministerium adjunctum presbyteratu; quemadmodum explicat Isidorus Hispalensis. Eodem pacto chorepiscopatus est officium & ministerium ab Episcopo civitatis delatum, ad vicanas Ecclesias, quæ Presbyteris erant commissæ, administratione sua disponendas. Administrationem enim & διοίκοντες, non autem solam sacramentorum erogationem, & verbi prædicationem, Chorepiscopis tribuit Concilium Antiochenum. Sanctæ synodo placuit ut modum proprium recognoscant, ut gubernent subiectas sibi Ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Inde profectum Chorepiscopi nomen, quod ἐκ τῆς χώρας, id est, in pago civitati contributo, administratione episcopali uteretur, & vicariam Episcopis operam præstaret. Vnde eleganter Ferrandus Diaconus in Breviario Canonum, Chorepiscopos Vicarios Episcoporum interpretatur, ratione habita muneris quod gerunt erga vicanas Ecclesias & parœcias rusticanas. Non enim ad nominis originem respexit, sed ad sollicitudinem quam subiectis sibi Ecclesiis Chorepiscopi impendebant. Interpretationi canonum quam secutus est Ferrandus apprime convenit illa qua usus est Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi, & Isidorus in Collectione

Can. 13. Syn. Neocæsar.

Can. VIII. Syn. Ant. m. p. 10. q. 1. p. 10. c. 1. m. p. 10. c. 1.

Conc. Aquisgran. II. capitulo II. De vicis & doct. inter. ord. can. 4. Comparimus quorundam Episcoporum ministros, id est, Chorepiscopos, Archipresbyteros, & Archidiaconos, non solum in Presbytero, sed etiam in plebibus Parochiæ suæ avaritiam potius excedere, quam ministerii ecclesiæ dignitatem inservire, populique saluti consulerent.

Conc. Ant. Dio. xii. c. 1. m. p. 10. q. 1. p. 10. c. 1. m. p. 10. c. 1.

Synodus Regensis

Syn. Chalced. c. 17.

sua, ubi Chorepiscopi, *vicarij Episcoporum* esse dicuntur. Quae dixi, probari etiam possunt de Collectione Canonum Arabicorum, quorum usus in Oriente: *Chorepiscopus est loco Episcopi super villas, & monasteria, & Sacerdotes villarum quae sub potestate ejus sunt.* c. 58. *Chorepiscopus & Archidiaconus sunt tanquam duae manus, & duae aele, quibus Episcopus volat.* c. 64. *Diaconus memoriam faciat nominatim primum Patriarchae, deinde Archiepiscopi, Episcopi, Chorepiscopi, Archipresbyteri, Archidiaconi; quia ipsi sunt gubernatores Ecclesiae, idcirco nominandi sunt ad altare, quandoquidem per eos omnia ecclesiastica administrantur, & ipsi sunt in Ecclesia superiores.*

V. Quare, ut supra monui, chorepiscopatus ministerium est, & officium, quod Presbytero alicui sedulo ab Episcopo civitatis imponebatur; collato ut plurimum chorepiscopatu cum ordinatione ad presbyteratum. Ceterum accidebat aliquando ut chorepiscopatus conferretur alicui Episcopo vacanti, qui jam episcopalem consecrationem aliunde accepisset. Tunc chorepiscopatus delatus solum ministerium & Ecclesiarum quae in agris essent administrationem concedebat; sed is cui deferebatur, verus Episcopus erat ob susceptam, ante chorepiscopatum, manus impositionem. Ne quis autem speciem quam propono à me confictam putet, de chorepiscopatu concessio ei qui jam Episcopus esset, canonem octavum Nicanae Synodi perpendat velim, qui Novatianis Episcopis à schismate potius quam ab haeresi redeuntibus gratiam facit retinendae dignitatis episcopalis, si orthodoxo Episcopo ita visum fuerit, vel saltem chorepiscopatus locum obtinendi. Sanè nemo diffiteri potest quin iste à Novatianis transfuga *Χροθροτιαν* & *Επισκοπος* suscepit, ut loquitur Concilium Anthiochenum; sed eam consecrationem aliunde sumpsit quam è ministerio chorepiscopatus. Deinde in eodem Concilio Anthiocheno videmus Episcopos vacantes, sive *σχιζματιστας*, qui ordinati ad parœciam suam non accedunt, ob contumaciam populi, vel aliam ob causam, sine vitio tamen suo; quibus permittitur honoris & ministerij communitio, ea conditione, ut negotiis Ecclesiae, in qua morantur, se non permisceant. Si Episcopi hujus repulsam agrè ferens vicinus Episcopus, chorepiscopatus ministerium ei contulerit, planè huic Chorepiscopo tribuendum erit, quod observavit Synodus Anthiochena, eum ut Episcopum consecratum fuisse. Itaque prima illa verba quae nostrae sententiae objiciebantur, regulam non labefactant, quae Chorepi-

scoporum ordinationem Episcopo tribuit, eoque in Presbyterorum numero recenset, sed exceptionem adhibent: quia fieri potest ex variis negotiorum figuris, ut Episcopus adscisci possit in chorepiscopatum. Eam autem exceptionem iis verbis explicant, ut proclive sit ex ea regulam firmare: *Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem Episcoporum perceperint, & ut Episcopi consecrati sint, tamen sancta Synodo placuit ut modum suum recognoscant.* Quasi diceret: Etiam si accidere possit ut præter regulam chorepiscopatus ab Episcopo aliquo exerceatur, tamen modum ministerij sui excedere non potest. Ex eo autem quod vacantibus Episcopis chorepiscopatus conferri potest, non existimandum est omnes Episcopos vacantes, aut in presbyterij gradum judicio canonico dejectos, Chorepiscopos dici posse. Solum enim illi eo nomine fruuntur quibus Episcopus civitatis ministerium illud imposuerit, cum canones Episcopi arbitrio illud reliquerint.

VI. Dejectis Chorepiscopis à dignitate episcopali, reliqua est administratio & cura, qua Presbyteris rusticarum Ecclesiarum & vicorum imminabant, plebes in officio pietatis continebant, promovendos in clerum discutiebant, Subdiaconos, Lectores, Exorcistas, & ceteros inferioris gradus Clericos auctoritate sua ex Episcopi sententia constituiebant, de Presbyteris & Diaconis ad Episcopum referebant, præcipuam & singularem pauperum curam gerebant. Ecclesias aliquot Chorepiscoporum administrationi subjectas fuisse docui supra è Concilio Anthiocheno: quod etiam Subdiaconorum & inferioris gradus Clericorum ordinationes illis permittit. Quo in negotio sic versabantur, ut Presbyteri & Diaconi, qui cum promovendis familiariter egerant, de illis ad Chorepiscopos referrent: qui deinde testimoniis discussis, & Episcopo consulto, ministros cooptabant in clerum. A consuetudine, quam è patrum canonibus profectam ait Basilus, Chorepiscopos discussisse conqueritur, plurimosque in unoquoque pago à solis Presbyteris & Diaconis in clerum allectos, *φθβα & στρατολογίας*, id est, metu tirocinij, seu delectus militum. Itaque adscriptos clero à Presbyteris, in laicos redigit; & præcipit, ne deinceps Chorepiscopi aliquem etiam inferioris gradus Clericum constituent antè quam ad Episcopum retulerint, qui promovendorum meritis suffragetur. Cum autem canonica disciplina peritissimus Basilus repetat à Canonibus patrum, quos ipse renovat, Chorepiscopis injunctam necessitatem

Canones Arabici
è versione Alfonso
Pizani.

Synod. Regensis
cap. 9. Schisma-
tica magis quam
haereticis.

Syn. Antioch.
cap. 18.

Can. 10. Con-
cil. Antioch.
Ordinavit etiam
lectores, & sub-
diaconos, & ex-
orcistas, quibus
praesertim
iste suffragatur.

Basilus episcopus
nominat an-
ticipos.

Basil. episcopus
ad
Chorepiscopos,
adversus
eos qui
non sunt
episcopi.

ne Subdiaconos & ceteros, ministros in clerum adscribant sine sententia Episcopi, non incogitanti effluxisse verba illa existimandum est. Hoc autem à canone Antiocheno manare non potest; quin potius inde colligitur liberas tunc fuisse Chorepiscopis promotiones illas, absque Episcoporum mandato vel consilio. Quare aliunde trahenda est hæc restrictio, quæ ordinationem quidem Chorepiscopis relinquit, sed de meritis aut numero promovendorum sententiam Episcopi expectari debere præcipit. Quod à Synodo Laodicensi ducendum est, qua cavetur, ne in villulis aut in agris Episcopi constituantur, sed *Ἐπισκοπῶν*, id est, *Visitatores*, idem est cum Chorepiscopis, ut mox dicam. Aliquot annis ante hanc synodum decretum fuerat à Concilio Sardicensi ne Episcopi ordinarentur per vicos & modicas civitates: *Licentia danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit unus Presbyter: quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & auctoritas.* Amovet ergo Synodus Laodicensis Episcopos à vicis, eisque qui jam constituti erant eam legem præscribit, ut nihil faciant præter conscientiam Episcopi civitatis; id est, ut nihil eorum tentent quæ muneris episcopalis partes attingunt, quin prius ad civitatis Episcoporum retulerint. Tum subdit canon: *Similiter & Presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant.* Quod pertinet ad Presbyteros *Ἐπισκοπῶν*, seu Visitatores, de quibus locutus est, qui nihil agere debent absque consilio & sententia Episcopi, in iis quæ munus Visitatoris respiciunt, id est, chorepiscopatus ministerium. Huc planè respexit Basilius. Quod non solum colligitur ex eo quod nullus canon proferri potest, præter istum, qui illius sententiæ suffragetur, sed etiam è verbis quæ mutuatur è canone Laodicensi: *Ne quem adscribat in clerum antè quam ad nos retuleritis; aut sciatis quod laicus censetur qui præter sententiam nostram in ministerium receptus fuerit; aut ἡμετέρας γνάμους.* Hæc verba deprompta sunt è canone Laodicensi, *ἢ ἡμετέρας τῆς Ἐπισκοπῆς.* Unde constanter asserere audeo eundem esse Chorepiscopum & *Ἐπισκοπῶν*. Vterque in agris instituitur, ut rusticanas parœcias visiteret, unde *Ἐπισκοπῶν* nomen; ne quis scilicet existimaret vico alicui sic additum, ut in alias curas asfurgere non posset. Quo sensu accipiendus est Zonaras, cum adnotat Circuitores istos & Lustratores hac & illac circumcursare ad fidelium salutem, *καθάρτας οἰκίας καὶ ἑνοχίας,* id est, nulli sedè adscriptos: quia scilicet ex

se Chorepiscopi munus nulli vico specialiter addicit, cum in generali aliquo ministerio versetur. Nisi aliter visum fuerit Episcopo, qui Periodeutam alicui Ecclesiæ vicinæ adscribere potest, collato & adjuncto munere ceteras visitandi. Quæ videtur mens fuisse Synodi Laodicensis; cum antè Chorepiscopi ministerium Clero civitatis adscriptum potius videretur quàm vicinæ alicui Ecclesiæ affixum. Nova appellatio Periodeutarum à Synodo Laodicensi profecta, quæ Chorepiscopi nomen ad comprimendos ministros illos averfata videtur, in Oriente obtinuit. Vnde Actione quarta Concilij Chalcedonensis fit mentio Alexandri Presbyteri & Periodeutæ, & Actione decima, Valentini, qui Presbyter erat & Periodeuta. Modum quem in visitandis Ecclesiis & monasteriis sibi subjectis observabant Chorepiscopi in Oriente docet Collectio Canonum Arabicorum canone quinquagesimo quinto.

C A P V T X I V.

Synopsis.

- I. Presbyterorum & Diaconorum ordinationes vetera Chorepiscopis à Concilio Antiocheno, sine Episcopo. Ea verba explicata ex mente Balsamonis, adversus Zonaram. Eadem interdictio in canone Ancyrano. Duae interpretationes, quæ eliciuntur è textu Græco, absurda.
- II. Mendosum esse textum probatur è versionibus Latinis, tum Dionysij Exigui, quæ mutila est, & restituitur, tum ejus quæ usui est Carolus Magnus, tum Ferrandi Diaconi. E collatione trium interpretationum emendatur textus Græcus canonis. Quo vetatur Chorepiscopis Presbyterorum & Diaconorum ordinatio, & Presbyteris ne aliquid agant sine jussu Episcopi. De Presbyteris promovendis Chorepiscopi referrebat ad Episcopum.
- III. Curam pauperum gerebant, è Synodo Neocæsariensi, cujus canon explicatur. Chorepiscopi ad formam septuaginta Discipulorum constituti; qui erant secundi ordinis præceptores, ex Hieronymo. Etsi autem secundi ordinis essent, id est, Presbyteri, offerebant tunc solemnem pompam.
- IV. Aliquando chorepiscopatus concedebatur, recisis plurimis facultatibus quæ huic ministerio competeant; ut patet è Synodo Regensi, in causa Armenarum; cui tamen confirmatio neophytorum relinquitur.
- V. Explicatur Sidonij locus famosus, de Claudio, qui erat antistes ordine in secundo, id est, Chorepiscopus. Savaro interpretatur de archidiaconatu. Sed Presbyteri erant ordinis secundi, & Diaconi tertij.
- VI. Leo I. Chorepiscoporum potestatem restrixit, vetera Confirmatione, altarium & virginum benedictione; Subdiaconorum ordinatione illis relicta. De Chorepiscopis referunt Galli ad Zachariam. Et iterum

Synod. Laodic. cap. 11. & 12.

Concil. Sardic. can. 4.

Synod. Laodic. can. 11. & 12.

1. de. Co. Antioch. can. 11.

Basili. d. 17.

Leo I. ad Zachariam.